

Beskrivelse af kulturmijø

303 - 1 Store Åmose

Beskrivelse	<p>Området er primært udpeget som arkæologisk interesseområde, men rummer også en lang række andre værdier.</p> <p>Mosen rummer velbevarede levn fra slutningen af istiden til midt i bondestenalderen og er internationalt kendt bl. a. fordi bevaringsforholdene af forskellige grunde, især den høje vandstand, har været enestående gode. Dermed er det muligt at få et usædvanligt nuanceret indblik i datidens boligforhold, redskabsforråd, ernæring m.v. Undersøgelser i 1980'erne har vist, at der fortsat er bevaret talrige stenalderlevn i tørvelagene. De fleste og de mest værdifulde er påvist i Store Åmoses østlige del, men den vestlige har også stedvis givet vigtige fund. Sænkninger af grundvandsniveauet i mosen fremmer nedbrydningen af levnene, og denne udvikling fremskyndes ved pløjning.</p> <p>I historisk tid har mosen været en vigtig ressource for de omgivende landbosamfund, især har engenes hø været vigtig for et meget stort opland af både hovedgårde og landsbyer. Hele området har således kunnet sikre godt og rigeligt vinterfoder til et stort husdyrhold og dermed bl. a. gødning til agerarealerne, men også eftergræsningen efter høslæt har haft stor betydning.</p> <p>Mosens tørveforekomster har været udnyttet af oplandet i århundreder, senest og i stor stil under anden verdenskrigs tørveeventyr. De udgravede tørvebassiner med åbent vand samt traceér efter tipvognsbaner og andre levn præger endnu store dele af mosen og dens nærmeste omgivelser. De dele af mosen, der ikke er under plov, anvendes nu kun i meget begrænset omfang til høslæt og eftergræsning. Det betyder, at de stort set lades uforstyrret til glæde for et rigt dyre- og planteliv, men også at de tilbageværende engområder efterhånden springer i skov.</p>
Bærende elementer	<ul style="list-style-type: none">- tykke tørvelag med levn af tidligere bosættelser- spor af mange århundreders tørveudvinding, især på Bodals jorder og på og omkring Ulkestrup Lyng- Bromølle som vandstandsregulerende faktor indtil nedlæggelsen som møllested i 1700-årene
Eksist. bevaringstiltag	Dele af Kongemosen, Bodal Mose og Sandlyng Mose er naturfredet.
Trusler/sårbarhed	<ul style="list-style-type: none">- vandstandssænkning og dyrkning- tilplantning og tilgroning- manglende græsning eller slåning af engarealer

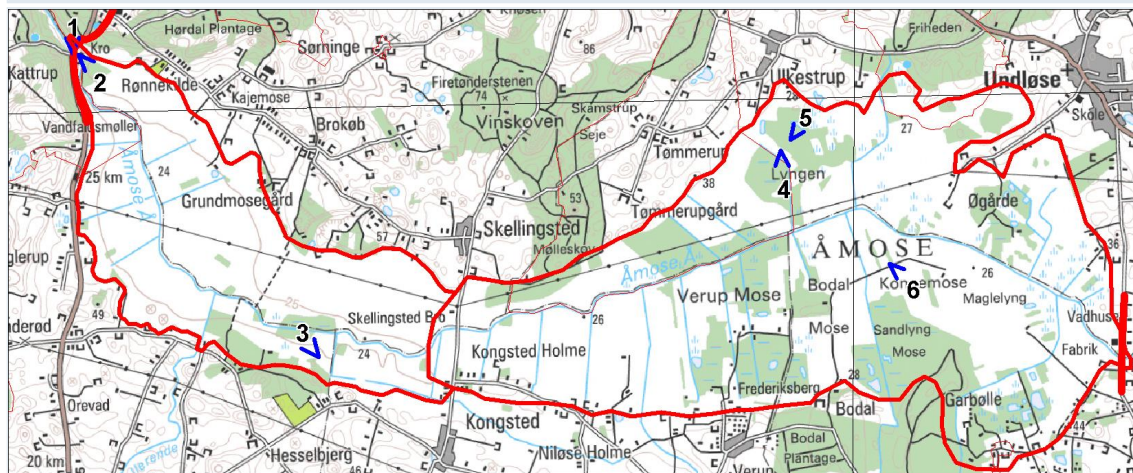

Foto: Kort: De sorte tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

[Stort billede](#)

Foto: 1. Bromølle Kro ved Åmose Ås udløb fra Store Åmose. Møllen blev nedlagt, da man i slutningen af 1700-årene ønskede at afvande mosen, fra syd

[Stort billede](#)

Foto: 2. Den voldsomt uddybede Åmose Å ved Bromølle. Den første store uddybning skete omkring 1800 og medførte en stærk sænkning af mosens grundvandsniveau, som siden er fortsat, fra nordvest
[Stort billede](#)

Foto: 3. Den vestlige del af Store Åmose nord for Hesselbjerg Skov, tilgroet eng med tidsler og spredt krat, fra sydøst
[Stort billede](#)

Foto: 4. Græsset eng ved Ulkestrup Lyng kantet af elle- og birkeskov, fra nord
[Stort billede](#)

Foto: 5. Der er mange spor efter tidligere tørvegravning i dette område på Ulkestrup Lyng, nu dækket af birke- og elleskov, fra sydvest
[Stort billede](#)

Foto: 6. Kongemosen, fredet og delvis sat under vand for at beskytte enestående velbevarede bopladser fra ældre stenalder, fra nord

[Stort billede](#)